

Nr 319

Av herr **Rydén m. fl.**, *angående statens stöd till kulturlivet.*

(Lika lydande med motion nr 329 i Första kammaren)

Konstupplevelsen hör hemma i det rikare liv, som alla människor bör beredas möjlighet till. Under hela efterkrigstiden har också intresset för olika former av fritt kulturskapande vidgats. Förståelse för åtgärder från det allmännas sida till gagn för på dessa områden verksamma personer och institutioner har blivit större. Opinionsmässiga förutsättningar finns för en aktiv kulturpolitik.

Ett led i denna utveckling har det allmännas hittillsvarande insatser utgjort. Genom offentliga utredningar har olika av kulturlivets problemkomplex belysts och en ökad kunskap erhållits om önskemål, arbetsvillkor och andra frågor på dessa områden. Genom motioner, interpellationer, fackliga framstötningar och en ofta detaljerad, upplysande tidningsdebatt har ytterligare konkret stoff i opinionsbildningens tjänst blivit tillgängligt. I allt större utsträckning har också skilda kommuner beaktat behovet av kulturpolitiska åtgärder.

I stort sett kan situationen bedömas såsom märkligt entydig. I den kör av röster, som på detta område gör sig hörd, kommer sällan eller aldrig en avvikande mening till uttryck. Den yttre överensstämmelsen om behovet av kraftigt vidgade insatser från det allmännas sida är mycket tydlig.

Detta omdöme gäller huvudvärderingen om den estetiska kulturen såsom ett värde för ett samhälle av vår typ och som ett ansvar för detta samhälle genom dess beslutande representanter. Att i andra avseenden bedömningen skiftar kan icke försvaga detta intryck av allmän enhetlighet.

Senast har denna värdering kommit till starka och entydiga uttryck från 1957 års skolberednings sida. Beredningen har i sitt betänkande rörande grundskolan (SOU 1961:30) mycket kraftigt understrukt nödvändigheten av att estetiska synpunkter och metoder beaktas vid skolundervisningen i allmänhet och särskilt givetvis i vissa ämnen, som har en direkt estetisk anknytning. Vidare har utredningen understrukt den betydelse skolan inte minst genom estetisk fostran kan och bör ha för fostran för framtida goda fritidsvanor och en allmän höjning av smaknivån. I dessa avseenden är utredningen sannolikt representativ för det redan berörda allmänna syn-

sättet, som i olika sammanhang kommer till uttryck. Utredningen har dock icke närmare vidrört de åtgärder som blir nödvändiga för fullföljandet av ett sådant program. Delvis kan detta givetvis ske genom att den estetiska aspekten också beaktas i lärarutbildningen. Den stora svårigheten ligger dock på ett annat plan. En mycket bred och omfattande inriktning av skolans arbete på estetisk fostran förutsätter allmänna kulturella resurser i *en utsträckning* som vi för närvarande inte har tillgång till.

Att det således finns all anledning att efterlysa intensifierade åtgärder till kulturlivets stöd sammanhänger sannolikt med att kulturområdet såsom ett område för politiska beslut alltså är för litet bearbetat. Klarhet har ännu inte vunnits om vilka metoder som bör komma till användning. Rådihåga att vid bedömningen av kulturstödet eventuellt i något fall ge detta stöd en felaktig inriktning synes mera än bristande generositet orsaka eftersläpningen på kulturområdet.

Ecklesiastikministern antydde i fjol (1961:56) nackdelarna med den nuvarande splittringen av kulturstödet administration och att en framtida omprövning av frågan om den praktiska fördelningen och administrationen av de samlade resurserna skulle kunna komma till stånd. Enligt vår mening är det angeläget, att en sådan omprövning snarast verkställs. Inte minst betydelsefullt är det att därigenom skulle kunna nås ett mer helhetsbetonat betraktelsesätt av kulturlivet och dess behov. Ett sådant torde kräva skapandet av ett permanent organ för administrering av det statliga stödet till på det fria kulturområdet verksamma institutioner, organisationer och enskilda. Detta organ skulle ha till uppgift att på kulturlivets område bevaka stödbehov och arbetsuppgifter samt överta Kungl. Maj:ts nuvarande bidragsfördelande uppgifter. Nuvarande organisation med för olika konstarter verksamma — självständiga och/eller — rådgivande nämnder bör bibehållas och utvecklas inom en sådan ändrad organisatorisk ram.

Utan att avvakta resultatet av nämnda utredning finner vi det angeläget att lotterimedelsfonden överföres från och med budgetåret 1962/63 från tionde till åttonde huvudtiteln. Med hänsyn till den långvariga eftersläpningen av samhällets stöd till kulturlivet anser vi att en mera påtaglig förstärkning nu bör ske av anslaget för avsättning till lotterimedelsfonden. Vi föreslår att för nästa budgetår avsättes 30 milj. kr., innebärande en höjning jämfört med innevarande budgetår med 4,4 milj. kr.

I syfte att åstadkomma fastare underlag för statens stöd till konstlivet fattades vid 1937 års riksdag principbeslut om att för den konstnärliga utsmyckningen av offentliga byggnader skulle 1 procent av byggnadskostnaden disponeras. 1-procentsregeln kom emellertid, till följd av krigsutbrottet och de särskilda påfrestningar som då inträffade, icke att tillämpas mer än några år. Den har sedan i realiteten icke tillämpats. År 1947 förordade dåvarande ecklesiastikministern en annan form för medelsanvisningarna till den konstnärliga utsmyckningen av offentliga byggnader. Han ansåg det

mera rationellt att ett årligt reservationsanslag för ändamålet anvisades under huvudtiteln. Riksdagen godtog då detta förslag och anvisade till konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader ett anslag av 150 000 kr. Denna form för medelsanvisning har sedan bibehållits. Under en lång följd av år anvisades anslag om 150 000 — 200 000 kr. För innevarande budgetår höjdes anslaget till 400 000 kr.

Mot 1-procentsregeln har framför allt invänts, att en anslagsberäkning, som är grundad på ett procenttal av byggnadskostnaden inte ger utrymme för bedömanden från fall till fall av utsmyckningens omfattning. Hänsyn kan inte heller tas till sådana variationer i byggnadskostnaderna som orsakas av extraordinära grundläggningskostnader och liknande. Vidare har det gentemot en procentuell anslagsberäkning anförts, att den icke tar hänsyn till skilda byggnaders allmänna lämplighet för utsmyckning med avseende på deras ändamål.

Mot här redovisade invändningar kan anföras följande. En objektiv, fastställbar norm för en lämplig omfattning av varje enskild offentlig byggnads konstnärliga utsmyckning finns icke. Det måste här alltid bli fråga om avvägning efter mer eller mindre godtyckliga grunder. En procentuell beräkningsgrund kan därför vara lika hållfast som någon annan metod. Den skänker dock fördelen att en viss kostnad för konstnärlig utsmyckning alltid måste tas med i kalkylerna. Den blir med andra ord en garantiregel. De skillnader i anläggningskostnader som kan förorsakas av extraordinära omständigheter visar sig i realiteten inte bli så stora att skillnaden i anslagsbelopp för konstnärlig utsmyckning skulle komma att uppgå till större belopp. 1-procentsregelns företrädare synes enligt vår mening ligga i — som ovan antytts — att den skapar en något så när fast garanti för att statens stöd till den konstnärliga verksamheten kan bli fortlöpande och mera substansiell.

Vi anser därför, att riksdagen nu bör förnya 1937 års beslut om principerna för statens anslag till konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader och att således detta anslag bör utgå med belopp som motsvarar 1 procent av byggnadskostnaderna. Den modifikationen av 1937 års beslut bör således göras att stödet budgettekniskt redovisas såsom ett anslag över åttonde huvudtiteln. Riksdagen bör fatta principbeslut härom så att en mot 1-procentsregeln svarande förhöjd anslagsgivning kan genomföras fr.o.m. nästa budgetår.

Genom den av oss förordade metoden kan också den redan år 1937 angivna förutsättningen på ett naturligt sätt beaktas, nämligen att hänsyn i de enskilda fallen skall tas till byggnadens art och belägenhet.

Vidare vill vi återkomma till frågan rörande stödet åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet i samband med den i statsverkspropositionen aviserade propositionen.

Med stöd av ovanstående får vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta

att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning för översyn av den nuvarande splittrade administrationsformen i syfte att nå ökad enhetlighet, varvid bör övervägas att skapa ett fristående administrativt organ för statens stöd till kulturlivet,

att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att lotterimedelsfonden överföres från handelsdepartementet till ecklesiastikdepartementet,

att höja anslaget till Avsättning till lotterimedelsfonden till 30 miljoner kronor för budgetåret 1962/63,

att staten vid utförande av offentliga byggnader skall avsätta 1 procent av byggnadskostnaderna för konstnärlig utsmyckning med genomförande i den ordning som ovan angivits.

Stockholm den 25 januari 1962

Ebbe Rydén

Olof Hammar

Augustinus Keijer

Olaus Nyberg